

דפי ספרות

מפי ש"י עגנון

מאת א. מ. הרברמן

ואמרת: הנני מוכן ומזומן לקיים מצוות "במקום גדולים אל תעמוד" (משלי כ"ה, ו').

עגנון היה מקבל הרבה ספרים, אבל לא שמעתי מפיו הערכה מפורשת על ספרים שקיבל. דבריו היו במרומו. על ספר אחד אמר, כי הוא מונה על שולחנו ומחכה לזמן פטירה. על שני, שאשתו קוראת בו והיא אומרת שיש בו עניין, ועל שלישי אמר, שמסר אותו לעזרת בבית, והוא משער שודאי תמצא בו עניין...

שמעתי מפיו: מעשה בר' משה בלוי איש האגודה, שמסר ספר אחד המדפיסים בירושלים, ראה המדפיס, שהספר הוא כתב פלסתר על הרב קוק, ואותו מדפיס היה מחסידיו של הרב, לא ידע מה לעשות, והחליט להתנייע עם הרב קוק עצמו. אמר לו הרב: טוב שאתה תדפיס את הספר, שכן אם אתה לא תדפיסו ימצא ר' משה בית' דפוס אחר וידפיסו שם. מוטב שאתה תרוויח את הכסף...

פעם אמר לי בעניין שריפת כתבי ידו בהומבורג: הצרה הזאת באה עלי משום שיצאתי מארץ-ישראל לבר-ליון.

שמעתי מפיו כי ביאליק אמר על הסופרים המשי' במליצות מחור כלי שני: הם נהגים מן הקוס' מטיקה של הויפיה ואותה לא ידעו...

הוא אמר לי: פעם אמרתי לביאליק, אין לך טרדן כאדם האומר לך, שאינו רוצה להטרידו...

בעניין הסיפור "עידו ועינא" אמר לי פעם: הרעיון לכתוב סיפור זה בא לי כשיבקרתי בסוכתו המקושטת של הרב חיים בראדי... פעם אחת אמר לי, כי שמע פירוש

הרבה שיחות הקיימו בין ש"י עגנון וביני החל בשנת תרפ"ט (1929) בגרמניה. כשבא לשם כדי להשיג על הדפסת כתביו, ואחרי כן בירושלים עיר מושבו. לפרי קים היה מעיר על אחד הדברים שסיפר ואמר: רשום את הדברים! את הטאני אני מזכיר היום: רק חלק מדבריו רשמתי ואת רוב הדברים לא רשמתי.

כעת הנני מפרסם כמה מן הדברים הללו עד כמה שהם נוגעים לעגנון עצמו, לסופרים, לספרות וכדומה.

הוא היה אומר:

אצלנו בבית-שטוש היה כל אדם משונה, ומי שלא היה משונה היה משונה בזה שלא היה משונה...

פעם אחת אמרתי לעגנון, כי שמעתי מפיו אחיו איוה דבר בעבריו אביו, אמר לי ברוגז כלשהו: אל תאמין לכל דבר שבני משפחה מספרים בעניין משפחתם. ואבאי לך

ש"י עגנון
רישום: נח מנח

ראה לדברי: אחותי הצעירה היתה מספרת, כי בביתו היה מינהג לשים מברשת שיניים בקערת הסדר של פסח. מובן שלא היו דברים מעולם. אחותי ראתה, כי אשתי קונה בערב פסח מברשת שיניים חדשה, וקשרה אותה לקערה של הסדר...

הוא היה אומר: בימי חיי היכרתי רק שני אנשים שאפשר היה לומר עליהם בשם מלא, שהיו גדולים: אבי מורי ר' שלום מרדכי וחונתי מר מארנס.

כשתוודעתי בשנת תרס"ט לביאליק אמר לי ביי-דיש: איך וועל דיר זאגן דו, ווייל דו ביסט דאך נאך א יינגלעך, אבער דו זאלסט מיר זאגען: איר (אני מדבר איתך בלשון אתה. שכן אתה עדיין נער, אבל אתה חדבר אלי בלשון אתם)...

כשגרתי בהומבורג נכנסתי לביתה של הגב' פרסיץ וישבו שם ביאליק, אחד העם ועוד כמה סופרים שביקרו בהומבורג. לא אמרו לי שאשכח לקחתי כיסא, יושבתי

יפה על "עידו ועינא" מפי פרופ' בובר. אמרתי לו, אני מתקשה להבין את הסיפור, ואשמח לשמוע את פירושו של בובר, ענה לי: לא אגלה לך...

הוא טייל עם ביאליק ושמע מפיו, כי את הפרקים הראשונים של "ספיה" חיבר בחלום...

פעם אמר עגנון לביאליק: בכתרך תחסר פנינה אחת, והיא פנינת החסידות, שהיא חסרה בשירתך. הלכו ופגשו בי"ד קמזון, אמר לו ביאליק: יש לי נושא עבורך והוא מעשה רימון מוולדינו, שתק קמזון ולא אמר דבר. אחרי כמה ימים הוראה ביאליק "פנינה" לעגנון, את שירו "נרות של שבת"...

עגנון קיבל פרס ביאליק פעמיים: פעם ראשונה בשנת תרצ"ד ופעם שנייה בשנת תשל"י. כשברכתי אותו על הפרס השני, אמר לי: חצי שעה של עבודה פורייה שוה בעיני יותר... הוא הוסיף ואמר: שמי יוסף, ויוסף בגימטריא קנאה, ולואו ולא יקנאו בי חברי הסופרים...

בעשרה בטבת תשי"ז נסעתי עם עגנון לתל-אביב לטכס קבלת הפרס. שניצאנו מן המזנון מפגשו בא' ליטאי, בירך את עגנון ואמר לו שיבוא בערב לטכס. אמר לו עגנון: אספר לך סיפור. מעשה בר' ישראל מרוזין, שנשא אשה ביוזג שני. ראה, כי חסידיו מתכוננים לבוא למקום החתונה. אמר להם: מי שרוצה לראות בעלכוני יבוא ויראה...

שמעתי מפיו: ירדתי לתל-אביב כדי לבקר ירד. הגעתי לרחוב בדמדומי ערב וחופשתי את מספרו של ביתו, והתקשיתי למצוא. ניגש אלי אדם אחד ושאלני: מר עגנון, את מי כבודו מחפש? אמרתי לו, והוא הראני את הבית. הבעתי לו את תודתי וביקשתי לדעת מי הוא האיש שהכיר אותי בדמדומי ערב. שאלתי אותו: מנין כבודו יודע שאני עגנון? ענה לי: זה כמה שנים שאני נוקט את הכלל: "והיה עקב" תשמעו" (דברים ז', י"ב). הבין עגנון, שטונתי היא: ע'גנון, ק'וק, ביאליק, אמר לו: הרי אמרו חכמים: "עשה תורתך קב"ע (אבות א', ט"ז); וכאן הבין האיש, שהכוונה היא: ק'וק, ביאליק, ע'גנון. השיב מניח וביח: אפילו עבור "בק"ע לגולגולת" (שמות ל"ח, כ"ז) לא אעשה זאת, והתכוון: ביאליק, ק'וק, ע'גנון...

הרוזים לא-ידועים של רש"י עגנון

מאת יצחק זילברשץ

שמעל על הברכות שרויות עמו. דומה כאילו נטו' לים הם הגאיות מן הישוב ודומה שכל העולם נתון בתוכם.

ומקום אחר — אף הוא בעידו ועינא — נראה ונשמע בהמשך דברים על דומיית ירושלים:

היה השקט ומנוחה מנוחת השקט שאתה מוצא בנאיות שבירושלים שגנום הקדוש ברוך הוא לאוהבי מנוחה.

עם פרידה לפנות ערב רצה עגנון לכבדני במתנת-ספר משלו. ביקש על המדפים ויפישם במגירות ולא מצא. תדפיס מלוח הארץ שהופיע על עידו ועינא הבריק פתאום לגד עיניו בקרן זוית. נטל אותו והעלה עליו ארבע שורות:

תמו ספרי מן הארץ

וחדשים עוד אינם.

סוף לעת עתה.

מה עידו ועינא?

הוספתי בקודם בסוף חרוז ב' וג' וסימן שאלה בסוף חרוז ד'. עלי להודות כי איני בטוח בפענוחה של המלה הראשונה בשורה ג', אם ייטיב עגנון לפרוא ממני, יבוא על הברכה.